

Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına Karşı Tutumları: Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Örneği*

Hasan H. TEKİN¹
Yaren TAMSÖZLÜ²

Öz

Fiziksel yetersizliği ve zihinsel değişikliklerinden dolayı yaşlı bireylere yönelik olumsuz, kısıtlayıcı ve önyargılı her tutum, yaşlı ayrımcılığı kapsamında değerlendirilir. Gelecekte yaşlı bireylere danışmanlık verecek sosyal hizmet uzmanlarının, yaşlılığı algılama biçimleri sunulan destek ve hizmetin değerini etkilemektedir. Bu araştırmanın amacı sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına karşı tutum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Çalışma grubunu, Necmettin Erbakan Üniversitesi Nezahat Keleşoğlu Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören sosyal hizmet bölümü öğrencileri (n:176) oluşturmaktadır. Nicel türdeki bu çalışmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak araştırmacılar tarafından oluşturulacak kişisel bilgi formu ve yaşlı ayrımcılığı tutumu ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın verileri SPSS (Versiyon 22.0) kullanılarak analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda sosyal hizmet öğrencilerinin aile yapısı, sınıf düzeyi, bir yaşlıyla yaşama durumu, yaşlı odaklı etkinliklerde yer alma durumu, yaşlılığa ilişkin çağrışımları, mezuniyet sonrasında yaşlılık alanında çalışma isteği gibi değişkenlerin öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına karşı tutum düzeylerini anlamlı şekilde etkilediği görülmüştür. Sosyal hizmet lisans eğitim sürecinde yaşlı odaklı ders ve uygulamalara yer verilmesi, öğrencilerin yaşlılarla temas kurabilecekleri uygulamaların artırılması, gençler ile yaşlılar arasındaki etkileşimi güçlendirmeye yönelik akademik ve sosyal faaliyetlere ağırlık verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal hizmet, Yaşlılık, Yaşlı ayrımcılığı.

*TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri kapsamında desteklenmiştir. Proje Numarası: 1919B012300495. Katkılarından dolayı TÜBİTAK'a teşekkür ederiz.

¹ Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Nezahat Keleşoğlu Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, E-posta: hhtekin@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6300-4098

²Sosyal Çalışmacı (Mezun Lisans Öğrencisi), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Nezahat Keleşoğlu Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, E-posta: yarentams@gmail.com, ORCID: 0009-0007-9459-9147

TEKİN, H.H., TAMSÖZLÜ, Y.(2026), Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına Karşı Tutumları: Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Örneği. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 26(71), 269-284. DOI:10.21560/spcd.vi1489879

Attitudes of Social Work Students Towards Ageism: Necmettin Erbakan University Example

Abstract

Any negative and restrictive attitude towards the elderly person due to their physical inadequacy and mental changes is considered as ageism. The perception and attitudes of social workers who will provide counseling to elderly individuals in the future, affect the value of the support and service provided. At this point, the approach of social work students to elderly individuals, who are considered among disadvantaged groups, should be examined. The aim of this research is to examine the attitudes of social work students towards age discrimination in terms of various variables. The study group consists of department of social work students (n:176) studying at Necmettin Erbakan University Nezahat Keleşoğlu Faculty of Health. This quantitative study utilized a descriptive survey method. A personal information form and an ageism attitude scale created by the researchers were used as data collection tools. The data obtained in the study were analyzed and evaluated using SPSS (Version 22.0). As a result of the research, it was seen that variables such as family structure, grade level, living with an elderly person, participating in elderly-focused activities, associations with old age, and desire to work in the field of old age after graduation significantly affect the students' ageism levels. It is recommended that elderly-focused courses and practices be included in the social work undergraduate curriculum, that practices where students can contact the elderly be increased, and that emphasis be placed on academic and social activities aimed at strengthening the interaction between students and the elderly.

Keywords: *Ageism, Elderly, Social work.*

GİRİŞ

Yaşlılığın kesin ve mutlak bir tanımını yapabilmek mümkün olmasa da Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 2011 yaşlılığı; “*kişinin çevreye uyum sağlama yetisinin giderek azalması*” olarak tanımlanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü yaşlılık evresini 65 yaş üzeri olarak kabul etmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (2024) tarafından paylaşılan veriler ışığında mevcut yaşlı nüfus genel nüfus içinde 2019 yılında %9,1 iken, 2024 yılında %10,6’ya yükselmiştir. Nüfus projeksiyonlarına göre, yaşlı nüfus oranının 2030’da %12,9, 2040’ta %16,3, 2060’ta %22,6 ve 2080’de %25,6 olması öngörülmektedir (TÜİK, 2023). Bu verilere paralel olarak Türkiye’deki ortalama yaşamın uzaması ve yaşlı nüfusun hızla artması ile beraber yaşlılığa ilişkin sorunlar ön plana çıkmıştır (Ceylan ve Öksüz, 2015).

Mevcut sorunlar arasında toplumun yaşlıya ve yaşlılığa bakış açısını olumsuz etkileyen yaşlı ayrımcılığı dikkat çekmektedir (Bulut ve Çilingir, 2016). Yaşlı ayrımcılığı kavramı ilk kez 1968 yılında yaşlılık kongresi başkanı Robert Butler (1969) tarafından kullanılmıştır. Irkçılık ve cinsiyetçilik gibi yaşlı ayrımcılığı da sırf yaşlı oldukları için insanların sistematik bir ötekileştirme ve ayrımcılığa maruz kalmasıdır (Martin, 2015). Sosyal yalnızlığa ve içine kapanık biri olmaya itilen yaşlılar için, en kötüsü de ailesi ve yakın çevresi tarafından ayrımcılığa maruz kalmaktır (Mancılık, 2015). Bu noktada “yaşlılara yönelik tutumlarının açığa çıkarılması” ve “insanların yaşlılara yönelik tutumlarının nasıl belirleneceği” önemini koruyan bir problemdir (Danış vd., 2015). Toplumların veya bireylerin yaşlılara karşı olan tutumlarını yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, yaşanılan şehir, bireyin bir yaşlı ile aynı evde yaşaması gibi birçok unsur etkilemektedir (Çilingiroğlu ve Demirel, 2004).

Artan yaşlı nüfusu ile birlikte ortaya çıkan yeni sorunlar ve sorunlara yönelik çözüm arayışları sosyal hizmet mesleğine yeni sorumluluklar yüklemiştir. Bu sorumluluk kapsamında görev yapacak sosyal hizmet uzmanlarının ortak amacı yaşlıların herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan sosyal ilişkilerini artırarak hayata daha sıkı bağlanmalarını sağlamaktır (Tuncay ve Tekin, 2022). Sosyal hizmet uzmanları, yaşlılara hizmet sağlayan kurumlardan verimli ve üretken hizmetler sunmaktan sorumludur ve yaşlı refahı sosyal çalışmada önemli bir alandır. Bu nedenle, sosyal çalışma öğrencilerinin yaşlı

ayrımcılığına yönelik tutumları hem kariyerleri hem de yaşlılara sağlanan hizmetlerin kalitesini etkilemesi açısından kritik öneme sahiptir (Daşbaşı ve Kesen, 2015).

Literatür incelendiğinde yaşlı ayrımcılığına yönelik farklı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Lee ve arkadaşları (2022) sosyal hizmet öğrencilerinin genellikle yaşlı yetişkinlere karşı olumsuz tutum ve algılara sahip olduklarını ve bunun bir ayrımcılık biçimi olarak görülebileceğini vurgulayarak bu durumu etkileyen faktörleri incelemişlerdir. Phillips (2018) sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarını yaşlılık söylemleri üzerinden incelemiştir. Daşbaşı ve Kesen (2015) çalışmalarında Türkiye'deki sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemişlerdir. Faudzi ve Ishak (2022) sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarını etkileyen kişisel, toplumsal ve eğitim sürecine dair unsurları incelemişlerdir. Benzer şekilde ulusal ve uluslararası düzeyde sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarını inceleyen bir çok çalışma (Oral vd., 2022; Bakırhan, 2023; Koca ve Başer, 2023; Baik ve Davitt, 2021; Ridgway, 2018; Pentaris, 2023) yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalar sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının eğitim süreci, kişisel deneyimler ve toplumsal normlar dahil olmak üzere çeşitli faktörlerden etkilenen çok yönlü bir konu olduğunu göstermektedir.

Bu çalışma sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına karşı tutumlarının gelecekteki mesleki yaşamlarında yaşlılara yönelik mesleki müdahalelerine etkisi açısından önemlidir. Bu çalışmanın amacı sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarını ve bu tutumları etkileyen faktörleri belirlemektir. Bu kapsamdaki araştırma soruları şunlardır:

1. Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına karşı tutum puanları kaçtır?
2. Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına karşı tutumları öğrencilerin aile tipine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına karşı tutumları öğrencilerin yaşlılarla ilgili bir ekinliğe katılma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

4. Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına karşı tutumları öğrencilerin bir yaşlıyla birlikte yaşama durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına karşı tutumları öğrencilerin mezuniyet sonrası yaşlılık alanında çalışmayı düşünme durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
6. Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına karşı tutumları öğrencilerin sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
7. Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına karşı tutumları öğrencilerin yaşlılıkla ilgili çağrışımlarına göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına karşı tutumlarının incelendiği nicel türdeki bu araştırma betimsel tarama modelindedir. Betimsel tarama modeli, grup üyelerinin belirli bir fenomen veya olayla ilgili algılarının ve tutumlarının ortaya çıkarıldığı ve ilişkili gerçekleri ve olayları tanımlamak için çaba gösterilen kapsamlı kohortlar üzerinde yürütülen ampirik bir araştırmayı oluşturur (Karakaya, 2012). Sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına karşı tutumlarını nicel, sistematik ve karşılaştırmalı şekilde incelemeye olanak tanıdığı için hem uygun hem de işlevsel bir araştırma modeli olması nedeniyle betimsel tarama modeli tercih edilmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini 2022/2023 eğitim-öğretim yılında, Necmettin Erbakan Üniversitesi Nezahat Keleşoğlu Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünde öğrenim görmekte olan 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Fakültede eğitimine devam eden ve evreni temsil eden toplam öğrenci sayısı 224'tür. Çalışmamızda tam sayım planlandığı için örneklem hesabı yapılmamış ve örneklemin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir ancak çalışmaya dahil olmak istememe, hatalı veri paketlerinin çıkartılması gibi nedenlerle evrenin tamamı çalışmaya dahil edilememiş ve çalışma 176 öğrenci ile tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formunda sosyal hizmet öğrencilerinin. sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular ile yaşlı ayrımcılığı tutumlarını etkileyebilecek konulara dair sorular yer almaktadır. Ayrıca sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlılığı algılama ve gelecekte yaşlı bireyle çalışma isteklerini belirlemeye yönelik sorular da kullanılmıştır.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ)

Vefik Uluçay (2008) tarafından geliştirilmiş 5'li likert tipteki Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ) yaşlının yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık olmak üzere üç boyut 23 maddeden oluşmaktadır. Yaşlıya yönelik olumlu tutum maddelerinde puanlama tamamen katılmıyorum "1", katılmıyorum "2", kararsız "3", katılıyorum "4", tamamen katılıyorum "5" puan olarak belirlenirken, yaşlının yaşamını sınırlama ve yaşlıya yönelik olumsuz tutum maddelerinde ise olumlu maddelerin tersi şeklinde puanlama yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 115, minimum puan ise 23'tür Ölçekten alınan yüksek değer, kişilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip olduğunu, düşük değer ise yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumsuz tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin orijinal çalışmasından elde edilen Cronbach Alpha değeri "0.80"dir (Vefikuluçay, 2008). Çalışmamızdan elde edilen Cronbach Alpha değeri "0.75"tir. Çalışmamızdan elde edilen değer orijinal çalışmadan elde edilen değere yakın olduğu ve elde edilen değer "0.60-0.79" arasında "güvenilir" olduğu söylenebilir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler IBM SPSS (Versiyon 22.0) kullanılarak analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı verilerin analizlerinde frekans ve yüzde kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğunu belirlemek amacıyla Shapiro-Wilk testi uygulanmıştır. Normallik analizleri sonucunda ortaya çıkan basıklık değerlerinin 2'den, çarpıklık değerlerinin 7'den küçük olması nedeniyle verilerin normal dağıldığı kabul edilerek parametrik testlerden; ikili grupların ortalama puanlarının karşılaştırılmasında t testi, tek

yönlü varyans analizi, ikiden fazla grubun karşılaştırılmasında Anova analizi kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde katılımcılara ait tanımlayıcı özellikler ile yaşlı ayrımcılığı tutum ölçekleri frekans, t-test ve anova test analizlerine ait bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Değişkenlere Göre Tanımlayıcı Özellikler

Tanımlayıcı Özellik	Sayı (n)	Yüzde(%)	
Cinsiyetiniz?	Kadın	157	89,2
	Erkek	19	10,8
Yaş	18-24 Yaş	170	96,6
	25-35 Yaş	6	3,4
Sınıfınız?	1.Sınıf	53	30,1
	2.Sınıf	55	31,3
	3.Sınıf	47	26,7
	4.Sınıf	21	11,9
Aile tipiniz?	Çekirdek Aile	123	69,9
	Geniş Aile	53	30,1
Yaşlı bireylerle ilgili bir etkinliğe katıldınız mı?	Evet	56	31,8
	Hayır	120	68,2
Beraber yaşadığınız yaşlı bir yakınınız var mı?	Evet	73	41,5
	Hayır	103	58,5
Yaşlılık dönemi sizin için ne anlam ifade ediyor?	Günlük Yaşama Ayak Uyduramama	34	19,3
	Fiziksel Gerilemeler	59	33,5
	Deneyimlerin Artması	42	23,9
	Yalnızlık	23	13,1
	Ölüm	18	10,2
Gelecekte yaşlılık alanında çalışmayı düşünüyor musunuz?	Evet	53	30,1
	Hayır	123	69,9
Yaşlı Ayrımcılığı Puanları	Min:53	Ortalama:78,13	Maksimum:107
Toplam		176	100

Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin 157'sini (%89,2) kadın öğrenciler, 19'unu (%10,8) ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 170'ini (%96,6) 18-24 yaş arasındaki öğrenciler, 6'sını (%3,4) ise 25-35 yaş aralığındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin 53'ünü (%30,1) 1.sınıf, 55'ini (%31,3) 2.sınıf, 47'sini (%26,7) 3.sınıf ve 21'ini (%11,9) ise 4. sınıf öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin 123'ü (%69,9) çekirdek ailede yaşarken, 53'ü (30,1) geniş ailede yaşamaktadır. Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerden 56'sı (%31,8) yaşlı bireylerle ilgili bir etkinliğe katılmış iken, 120'si (%68,2) ise yaşlı bireylerle ilgili bir etkinliğe katılmamıştır. Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerden 73'ü (%41,5) bir yaşlı birey ile birlikte yaşarken, 103'ü (%58,5) bir yaşlı birey ile birlikte yaşamamaktadır. Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin 34'ü (%19,3) için yaşlılık ve yaşlanma “günlük yaşama ayak uyduramama”, 59'u (%33,5) için “fiziksel gerilemeler”, 42'si (%23,9) için “deneyimlerin artması”, 23'ü (%13,1) “yalnızlık”, 18'i (%10,2) “ölüm” anlamına gelmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı puanlarının maksimum 107, minimum 53, ortalama puanlarının ise 78,13 olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. YATÖ Puanlarının T-test Analizleri

Bağımlı Değişken	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	T	P
YATÖ Toplam	Çekirdek Aile	123	77,89	8,94	-2,907	,004
	Geniş Aile	53	83,43	16,19		
	Yaşlılarla İlgili Bir Etkinliğe Katılanlar	56	83,30	14,01		
	Yaşlılarla İlgili Bir Etkinliğe Katılmayanlar	120	78,64	11,54	2,327	,021
	Bir Yaşlıyla Birlikte Yaşıyor	73	83,86	7,36		
	Bir Yaşlıyla Birlikte Yaşamıyor	103	74,06	8,51	7,954	,000
	Mezuniyet Sonrası Yaşlılık Alanında Çalışmayı Düşünüyorum	53	92,27	13,30		
	Mezuniyet Sonrası Yaşlılık Alanında Çalışmayı Düşünmüyorum	123	76,43	10,10	7,990	,000

Tablo 2'ye göre katılımcıların yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği puanlarının katılımcıların aile tipi, katılımcıların yaşlılarla ilgili bir etkinliğe katılma durumu, yaşlılarla birlikte yaşama durumlarına ve mezun olduktan sonra yaşlılık alanında çalışma düşüncesine göre istatistiksel açıdan anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<0,05$). Geniş aileye sahip, yaşlılarla ilgili bir etkinliğe katılmış, hayatının bir evresinde bir yaşlı ile yaşamış ve mezun olduktan sonra yaşlılık alanında çalışma düşüncesine olan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 3. YATÖ Puanlarının Anova Testi Analizleri

Bağımlı Değişken	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	F	P	Post-Hoc
YATÖ Toplam	1.Sınıf (a)	53	75,40	8,82	3,327	,021	Scheffe Testi d>a
	2.Sınıf (b)	55	76,15	10,72			
	3.Sınıf (c)	47	78,71	9,08			
	4.Sınıf (d)	21	80,55	7,79			
	Yaşama Ayak Uyduramama (a)	34	78,76	9,25	2,753	,030	Scheffe Testi f>c,d,e
	Fiziksel Gerilemeler (c)	59	77,44	9,75			
	Deneyimlerin Artması (d)	42	76,55	9,20			
	Yalnızlık (e)	23	76,78	9,88			
	Ölüm (f)	18	84,56	5,48			

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği toplam puanları ortalamalarının öğrencilerin sınıf düzeyi değişkeni ve yaşlılıkla ilgili çağrışımlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucuna göre grup ortalamaları arasındaki istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Elde edilen varyansların homojen olması nedeniyle Scheffe Testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda farkın 4. Sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı, bu grupta yer alan öğrencilerin diğer sınıftaki öğrencilerin puanlarından yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca

“Ölüm (f)” seçeneğinden kaynaklandığı, bu grupta yer alan katılımcıların yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği puanlarının “Fiziksel Gerilemeler (c)”, “Deneyimlerin Artması (d)” “Yalnızlık, (e)”, gruplarında yer alan katılımcılardan anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA

Sosyal hizmet bölümü lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına karşı tutum düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlayan bu çalışmada ilk olarak betimleyici istatistiklerle analizler yapılmış ve ardından ortaya çıkan bulgular literatür ışığında tartışılarak yorumlanmıştır.

Araştırmaya dahil olan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı puanlarının maksimum 107, minimum 53, ortalama puanlarının ise 78,13 olduğu saptanmıştır. Ölçekten alınan puan arttıkça yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutumun yüksek olduğu göz önünde bulundurulduğunda araştırmaya katılan öğrencileri yaşlı ayrımcılığı ortalama düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Birinci (2021) tarafından sosyal çalışmacı adaylarının yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi çalışması sonuçlarına göre çalışmaya dahil olan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu davranış puan ortalamaları yüksektir. Çamur Duyan ve arkadaşları (2016) tarafından sosyal hizmet öğrencileriyle yapılan araştırmada öğrencilerin yaşlılara yönelik olumlu tutuma sahip olduklarını ortaya koymuşlardır. Ceylan ve Öksüz (2015) tarafından sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının incelendiği çalışma bulgularına göre çalışmaya dahil olan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Çalışmadan elde edilen bulguların literatürde yer alan bulgular ile örtüştüğü görülmüştür.

Araştırmaya dahil olan öğrencilerin yaşadıkları aile tipine göre yaşlı ayrımcılığı tutumları puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna varılmıştır ($p<0,05$). Çalışmaya katılan geniş ailede yaşayan öğrencilerin yaşlılara karşı daha yüksek düzeyde olumlu ayrımcılığa sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Geniş ailede yaşayan öğrencilerin yaşlılara yönelik olumlu tutum düzeyleri daha yüksektir (Duran, 2021). Danış ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan çalışmada geniş ailede yaşayan katılımcıların çekirdek ailede yaşayan katılımcılara kıyasla yaşlılara

karşı daha olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Şahin ve Şahin ve Demirel (2018) çalışmalarına dahil olan sosyal hizmet lisans öğrencilerinden geniş ailede yaşayanların yaşlılara yönelik ayrımcılık düzeylerinin yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu durum araştırmanın diğer bir değişkeni olan yaşlılarla birlikte yaşama değişkeninde de benzer şekilde bulunmuştur. Araştırmaya dahil olan öğrencilerin yaşlılarla birlikte yaşama durumuna göre yaşlı ayrımcılığı tutumları puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Özüdürker (2019) tarafından yapılan çalışma bir yaşlı ile birlikte yaşayan üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı puanlarının bir yaşlı ile birlikte yaşama deneyimine sahip olmayan öğrencilerden daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ülkemizde ister kırsal, ister kent yaşamında olsun aile içinde yaşlılara, gelişmiş toplumlardan daha fazla önem verilmektedir (Akın, 2006). Birinci (2021) çalışmasında sosyal hizmet bölümü öğrencilerinden geniş ailede yaşayanların yaşlılara yönelik ayrımcılık düzeylerinin diğer aile tiplerinde yaşayanlardan daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Yaşlı bireylerle birlikte yaşama olgusu, yaşlı demografisine ilişkin olumlu bir bakış açısı teşvik eder. Bu fenomen, toplumumuzda yaygın olan kültürel paradigmalara karmaşık bir şekilde bağlantılıdır. Kültürel çerçevemiz içinde, yaşlılara saygı her şeyden önemlidir ve yetişkinlerin yaşlılara bakma sorumluluğunu üstlenmeleri beklenmektedir (Özüdürker, 2019). Genç bireylerin yaşlılarla etkileşimi, yaşlanmayı insan yaşam sürekliliğinin ayrılmaz bir bileşeni olarak algılamaya yönelik olumlu bir eğilim ve bakış açısı geliştirebilir (Yeşilot vd., 2020). Yaşlı akrabalarla yaşamak veya yaşlanma üzerine kurslar almak gibi kişisel deneyimler öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde etkileyebilmektedir (Aygüler ve Buz, 2022).

Araştırmaya dahil olan öğrencilerin yaşlılarla ilgili bir etkinliğe katılım durumlarına göre yaşlı ayrımcılığı tutumları puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Allen ve meslektaşları tarafından 2009 yılında yürütülen kapsamlı araştırmada, yazarlar, yaşlı bireylerle anlamlı etkileşimler ve sosyal alışverişler yapan öğrencilerin, bu tür etkileşimlere katılmayan akranlarına kıyasla yaşlı nüfusa karşı belirgin şekilde daha olumlu bir tutum sergileme eğiliminde olduklarını gösteren önemli bir sonuca vardılar. Altay ve Aydın (2014) çalışmalarında yaşlılara bakım veren öğrencilerin yaşlılara yönelik olumlu ayrımcılık puanlarının

daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Cummings ve arkadaşları (2005) çalışmalarında yaşlı odaklı etkinliklerde yer alan öğrencilerin yaşlılara karşı olumlu tutum geliştirdiklerini ortaya koymuşlardır. Yaşlılıkla ilgili bir etkinliğe katılmak yaşlıyla temas etmekle ilişkilendirilebilir.

Araştırmaya dahil olan öğrencilerin sınıf düzeylerine göre yaşlı ayrımcılığı tutumları puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin sınıf düzeyleri arttıkça yaşlı ayrımcılığı tutum puanlarının arttığı ve 4. Sınıf öğrencilerinin daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Turan ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarına göre katılımcı üniversite öğrencilerinin sınıf düzeyleri arttıkça yaşlılara yönelik olumlu ayrımcılık tutumlarının da arttığı saptanmıştır. Sosyal hizmetteki akademik programlar tipik olarak geriatrik refaha odaklanan eğitimi kapsar. Öğrenciler akademik kariyerlerinde ilerledikçe, staj veya saha çalışması gibi yollarla yaşlı popülasyonlarla etkileşimleri artar. Bu, geriatrik bireylere ihtiyaçlarını ve günlük rutinlerini daha fazla incelemeyle gözlemlenebilir fırsatı verir (Işık ve Aktürk, 2023). Literatürde taramalarındaki diğer çalışmalara bakıldığında da sınıf düzeyi yükseldikçe, sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı bireylere karşı olan tutumlarının olumlu yönde ilerlediği görülmektedir (Vefikuluçay, 2008; Yılmaz ve Özkan, 2010).

Araştırmaya dahil olan öğrencilerin yaşlılıkla ilgili çağrışımlarına göre yaşlı ayrımcılığı tutumları puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. “Ölüm” kavramının yaşlılığı çağrıştırdığını belirten öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı puanlarının “Günlük Yaşama Ayak Uyduramama”, “Fiziksel Gerilemeler”, “Deneyimlerin Artması” ve “Yalnızlık” çağrışımlarını belirten öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Altay ve Aydın (2014) çalışmalarında yaşlılık deyince akla ilk gelen kavramın şefkat ve bilgelik olduğunu bildiren öğrencilerin yaşlılara yönelik olumlu ayrımcılık puan ortalamalarının anlamlı düzeyde yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Pekesen ve arkadaşları (2021) çalışmalarında öğrencilerin “yaşlı” tasvirlerinin yaşlılara yönelik olumlu tutumları ile ilişkili olduğunu, puanların çoktan aza doğru “şefkat, bilgelik, yalnızlık, muhtaçlık ve hastalık” tasvirleri ile ilişkili olduğu görülmüştür. Pentaris (2023) sosyal hizmet öğrencilerinin genellikle yaşlılığı artan bilgi veya bilgelik zamanı olarak

gördüklerini, bununla birlikte, yalnızlık, hastalık, kırılgnalık, saygı eksikliği, zihinsel ve fiziksel kayıplar, “huysuz ve sefil” olarak algılanma, bağımlılık, sosyal ayrılma ve ölüm korkusu dahil olmak üzere dokuz istenmeyen alanla ilişkilendirdiklerini, bu olumsuz ilişkilendirmeye sahip öğrencilerin yaşlılara karşı olumsuz tutum geliştirdiklerini ortaya koymuştur.

Araştırmaya dahil olan öğrencilerin gelecekte yaşlılık alanında çalışma isteklerine göre yaşlı ayrımcılığı tutumları puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Duran (2021) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin sosyal hizmet bölümünden mezun olduktan sonra yaşlılara yönelik bir kurumda çalışmayı isteme durumlarının yaşlılara yönelik tutum üzerinde herhangi bir anlamlı bir etkisinin olmadığı ortaya konmuştur. Ceylan ve Öksüz (2015) çalışmalarına dahil olan sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı olumlu tutum puanlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Faudzi ve Ishak (2022) çalışmalarında mezun olduktan sonra yaşlılarla çalışmayı düşünen sosyal hizmet bölümü öğrencilerini yaşlı ayrımcılığı olumlu tutumları daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Çalışmamızdan elde edilen bulgular literatürde yer alan çalışmaların sonuçları ile örtüşmektedir ve literatürde yer alan bilgi ve bulgularla desteklenebilir niteliktedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın sonucunda sosyal hizmet öğrencilerinin aile yapısı, sınıf düzeyi, bir yaşlıyla yaşama durumu, yaşlı odaklı etkinliklerde yer alma durumu, yaşlılığa ilişkin çağrışımları, mezuniyet sonrasında yaşlılık alanında çalışma isteği gibi değişkenlerin öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı tutum düzeylerini anlamlı şekilde etkilediği görülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında, yaşlanan nüfusa sunulan sağlık ve sosyal hizmetlerin odağında yer alan sosyal hizmet uzmanlarının lisans eğitim süreçlerinde yaşlı odaklı ders ve uygulamalara yer verilmesi, öğrencilerin yaşlılarla temasa geçebilecekleri faaliyetlerin artırılması, öğrenciler ile yaşlılar arasındaki etkileşimi güçlendirecek akademik ve sosyal faaliyetlere ağırlık verilmesi önerilmektedir.

Bilgilendirme

Bu araştırma 2023-24 Yılı dönemi TÜBİTAK 2209-A Projesi kapsamında desteklenmiştir.

KAYNAKÇA

- Akın, G. (2006). *Her yönüyle yaşlılık*. Palme Yayıncılık.
- Altay, B., & Aydın, T. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 12(1), 11-18.
- Allen, P. D., Cherry, A. E. ,& Palmore, E. (2009). Self-reported ageism in social work practitioners and students. *Journal of Gerontological Social Work*, 52 (2), 124-134.
- Aygüler, E., & Buz, S. (2022). Examination of university students' attitudes towards older people: the case of social work education. *Educational Gerontology*, 48, 237-249. <https://doi.org/10.1080/03601277.2022.2031576>
- Baik, S., & Davitt, J. K. (2021). Factors associated with attitudes toward older adults in social work students: a systematic review. *Journal of Gerontological Social Work*, 65(2), 168-187. <https://doi.org/10.1080/01634372.2021.1944946>
- Bakırhan, D.Ş. (2023). The relationship between the level of ethical sensitivity of elderly care students and their attitudes to the elderly. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, (47), <https://doi.org/10.17363/sstb.2023/abcd89/47.5>
- Birinci, E. (2021). Sosyal çalışmacı adaylarının yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 9(2), 566-577.
- Bulut, E., & Çilingir, D. (2016). Yaşlı ayrımcılığı ve hemşirelik bakımına yansımaları. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(5), 446-449.
- Ceylan, H., & Öksüz, M. (2015). Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumların incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(39), 459-466.
- Cummings, S., Adler, G., & DeCoster, V. (2005). Factors influencing graduate-social-work students' interest in working with elders. *Educational Gerontology*, 31(8), 643-655
- Çilingiroğlu, N., & Demirel, S. (2004). Yaşlılık ve yaşlı ayrımcılığı. *Türk Geriatri Dergisi*, 7(4), 225-230.
- Danış, Z., Kara, Z., Çolak, F., Kırpık, S., & Ayyıldız, A. (2015). Sosyal hizmet ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumları. *Tarih Okulu Dergisi*, 8(24), 539-559.
- Daşbaşı, S. & Kesen, N.F. (2015). Attitudes of social work students towards the ageism. *The Journal of International Social Research*, 8(38), 702.
- Duran, R. (2021). Sosyal hizmet öğrencilerinin dezavantajlı/risk altındaki yaşlılara yönelik tutumlarının değerlendirilmesi, *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-12.
- Faudzi, F.N.M., & Ishak, M.S. (2022). Attitude and willingness to work with elderly people among social work and counseling students in a public university in malaysia. *International Journal of Education, Psychology and Counseling*, 7(46), 85-97. <https://doi.org/10.35631/ijepc.746008>

- Işık, A., & Türk, A. (2023). Sosyal Hizmet öğrencilerinde sosyodemografik değişkenler ve empatinin yaşlı ayrımcılığına etkisi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 7(2), 128-141.
- Karakaya, İ. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri. A. Tanrıoğen (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Koca, E., & Başer, D. (2023). The attitudes of social work students toward the older adult and their empathy levels. *Educational Gerontology*, 50(3), 203–216. <https://doi.org/10.1080/03601277.2023.2247301>
- Lee, Y., Li, L., & Shrestha, L. (2022). What and how did it work? a systematic review of the intervention studies of changing perception toward older adults. *Innovation in Aging*, 6(1), 322. <https://doi.org/10.1093/geroni/igac059.1270>
- Mancılık, A. (2015). *Sosyal hizmet öğrencilerinin müracaatçı olarak yaşlılarla çalışma ve yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi* (Tez No:390064) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Martin, M. E. (2015). *Introduction to Social Work: Through the Eyes of Practice Settings*. Pearson. United States.
- Oral, M., Kılıç, C., & Yıldırım, B. (2022). Geriatric competency and attitudes toward older adults among Turkish undergraduate social work students. *Gerontology & Geriatrics Education*, 45(1), 1–15. <https://doi.org/10.1080/02701960.2022.2143356>
- Özdemir, Ö., & Bilgili, N. (2014). Sağlık hizmetlerinde yaşlı ayrımcılığı. *Gülhane Tıp Dergisi*, 56(2), 128-131.
- Özütürker, S. (2019). Erzincan Binali Yıldırım üniversitesi sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin yaşlılığa bakışı. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD)*, 12(2), 107-112
- Pentaris, P. (2023). Ageing and loss attitudes of social work students: a cross-sectional study. *Social Work Education*, 43(9), 2736-2753.
- Phillips, R. (2018). Emancipatory social work with older people: challenging students to overcome the limitations of ageism and institutional oppression. *Social Justice & Practice and Theory*, 1(1), 1-23.
- Ridgway, V. (2019). Social work students' perceptions of ageing. *Practice*, 31(2), 117–134. <https://doi.org/10.1080/09503153.2018.1473356>
- Şahin, H., & Demirel, B. (2018). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Journal of International Social Research*, 11(59).
- Turan, E., Yanardağ, M. & Metintas, S. (2016). Attitudes of students of health sciences towards the older persons. *Nurse Education Today*, 36, 53-57.
- TÜİK (2023). *Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni*. <http://www.tuik.gov.tr>
- TÜİK. (2024). *İstatistiklerle Yaşlılar, 2024*. TÜİK Kurumsal
- Vefikuluçay, D. (2008). *Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları* (Tez No:224220) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi], YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Yeşilot, S. B., Demirci, P. Y., & Öztunç, "G. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10 (1), 87-93.
- Yılmaz, E., & Özkan, S. (2010). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 3(2), 37-51.
- WHO. (2011). *Global health and aging, national institute of aging*, NIH. Global Health and Aging